

PODEŽELSKÉ HIŠE NA SLOVENSKEM RURAL HOUSES OF SLOVENIA

avtor / author:

Živa Deu

naslov knjige / title of the book:Podeželske hiše na Slovenskem /
*Rural houses of Slovenia***izdajatelj / publisher:**

Založba Kmečki glas

kraj, leto izdaje / place, year of edition:

Ljubljana, 2006

obseg / number of pages:

80 strani, 109 slik

recenzenti / reviewers:

Tanja Žgajnar Novak

sofinancerji / co-providers of finance:

Belinka, d.d., Ljubljana, Zavod za razvoj hiš s tradicijo, Ljubljana

naklada / number of copies printed:

2000 izvodov

prodaja / sale:

Knjigarne po Sloveniji in knjigarne v obmejnih območjih Avstrije in Italije

Kulturne krajine slovenskega prostora sooblikujejo različno velika naselja, ki jih sestavljajo domačije, nastale v preteklosti, odvisno od gospodarskega, socialnega in kulturnega okolja in z naravnimi danostmi, v sozvočju s človekom in njegovimi delovnimi in bivanjskimi zahtevami.

V okolju različno oblikovanih in različno velikih domačij je prostorsko poudarjena, uporabno domišljena in vidno privlačna stanovanjska stavba. V zadnji razvojni fazi slovenskega podeželskega stavbarstva konec 18., v 19. in v začetku 20. stoletja so namreč funkcionalno razvite in tudi tehnično domišljene stanovanjske stavbe, samostojno stoječe ali pod eno streho združene domačije oblikovali tako, da bi učinkovale lepo. Graditelji so v tem času uresničili v renesansi razvito harmonijo razmerij med posameznimi sestavnimi deli posameznih stavbnih členov ter tako harmonično oblikovanim stavbnim celotam dodali še v arhitekturi mestnih hiš, podeželskih dvorcev in cerkva uveljavljene umetnostne podrobnosti, okras v kamnu, lesu in ometu.

Slovenia's cultural landscapes have been formed by settlements of various sizes, composed of homes erected in accordance with economic, social and cultural environments, as well as natural conditions, and in harmony with people, their work and residential requirements. Surrounded by differently designed homes of different sizes, in a spatially emphasised position, there stands a functionally accomplished and visually attractive residential building. During the last development stage of Slovene rural architecture at the end of the 18th, in the 19th and at the beginning of the 20th century, functionally evolved and technically accomplished residential buildings were designed to look beautiful. The builders of this period materialised the Renaissance harmony of proportions between the component parts of individual building elements. To these harmoniously designed buildings they added artistic details, i.e. decorations in stone, wood and plaster that were already in use in the architecture of town houses, country mansions and churches.

Ljubljanska kotlina je plodna ravnica, z ugodnim podnebjem, ki leži v srednji Sloveniji med Julijskimi in Kamniškimi Alpami, Karavankami, alpskim predgorjem in dinarskimi planotami. Primerne naravne danosti, relief, površinski pokrov in podnebje ter odlična lega v širšem prostoru, kotlina leži na kar se da pomembnem križpotju prometnih tokov med vzhodom in zahodom, severom in jugom, so vzrok za gosto poselitev.

V širši okolici mesta Ljubljane prevladujejo srednje velika in strnjena oblikovana naselja, ki so se razvila ob komunikacijah. Ob njih, ob glavnih in stranskih cestah so delno obcestno, delno v gručinah razvrščene zidane pritlične ali nadstropne stanovanjske stavbe, ki so v zraščeni ali gručinasto oblikovani domačiji vidno poudarjene.

Številne so pritlične stavbe vzdolžnega tlorisa, ki imajo strmo dvokapno in z opečno kritino prekrita streha nad glavnim vhodom na vzdolžni, v prostoru izpostavljeni fasadi, predrti s "frčado". "Frčada" ali mansarda je del stavbe s katerim je osvetljen uporabi prostor na podstrešju. Oblikuje jo nadzidek prekrit z dvokapno streho, ki ima sleme usmerjeno pravokotno na glavno strešino.

Kmečke stavbe so postale arhitekture, vredne opazovanja, proučevanja in varovanja. Trditev ni pretirana in jo lahko utemeljimo z naslonitvijo na preprosto razlago nemškega umetnostnega zgodovinarja Nikolausa B. L. Pevsnerja, ki je v delu z naslovom Oris evropske arhitekture zapisal, da je stavba skoraj vsaka stavba, ki oklepa prostor in je tolikšna, da se v njej giblje tudi človeško bitje; izraz arhitektura pa je primeren samo za stavbe, ki so jih oblikovali zato in tako, da bi učinkovale estetsko. In kmečke stanovanjske stavbe v široki paleti naše nepremične stavbne dediščine vplivajo na človekova občutja z nežno, neustavljivo močjo. Vzrok je skrit v oblikah stavbnih volumnov, v pravih razmerjih in umetniško-likovnih rešitvah stavbnih podrobnosti, torej v elementih, ki združeni oblikujejo arhitekturo, ki je v obsežno področje umetnosti vpeta s svojo uporabnostjo.

V slovenskem prostoru so identitetna arhitektura kmečkih hiš, proizvod gradiv in rezultat postopne in izvrstne prilagoditve naravnim danostim in kmečkemu in polkmečkemu načinu življenja in dela, kar se da raznovrstni. Tako, kot so mnogovrstne naše naravne danosti in tako, kot je bil med oblikovanjem te arhitekture različen in od naravnih danosti odvisen in z njimi povezan gospodarski razvoj.

